

ЗАСТОСУВАННЯ ТВОРЧИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У пропонованій статті автор висвітлює можливості використання творчих методів навчання на заняттях з української мови професійного спрямування. Дослідник удокладнено розглядає визначальні характеристики кроссенсу, рефреймінгу, сторітелінгу і дебатів, а також пропонує прикладні варіанти їх реалізації для майбутніх працівників правоохоронних органів. Застосування проаналізованих методів творчого навчання позитивно впливатиме на удосконалення мовних, мовленнєвих і комунікативних навичок фахового спілкування майбутніх поліцейських, які безпосередньо формують високий рівень професійної комунікативної компетентності.

Ключові слова: *методи творчого навчання, кроссенс, рефреймінг, сторітелінг, дебати, мовні навички, мовленнєві навички, комунікативні навички, професійна комунікативна компетентність.*

Постановка проблеми. Фахова діяльність працівників правоохоронних органів передусім передбачає активну роботу з людьми, і саме вміння спілкуватися з колегами, керівниками, представниками різних верств населення забезпечує успішність виконання їхніх службових обов'язків. Це зумовлює необхідність розвивати й удосконалювати мовні й мовленнєві навички, які безпосередньо пов'язані з формуванням комунікативної компетентності поліцейських.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідники відзначають, що комунікативна компетентність сучасних правоохоронців «є однією з найважливіших характеристик їхньої загальної професійної компетентності, оскільки, по-перше, є ключовою компетентністю, по-друге, опосередковує їхню специфічну діяльність, яка передбачає постійні контакти, співробітництво, спільну діяльність, взаємодію в чітко регламентованих або особливо складних

умовах» (Жук, 2018, с. 73), а отже, вироблення комунікативних умінь і навичок, а відтак підвищення рівня професійної комунікативної компетентності не втрачає своєї актуальності (Жук, 2018, с. 74; Макарова, 2019, с. 32).

У сучасній педагогічній науці описані різні методи, спрямовані на розвиток комунікативної компетенції працівників різних сфер. З-поміж них важливе місце посідають методи творчого навчання. Можливості реалізації методів творчого навчання в освітньому процесі висвітлювали у своїх працях В. Александрова (Александрова, 2008), Н. Вовк (Вовк, 2016), Т. Іщенко (Іщенко, 2016), О. Морозов (Морозов, 2004) та ін. Однак проблема формування професійної комунікативної компетентності поліцейського за допомогою методів творчого навчання залишилась поза увагою науковців. Необхідність розроблення окресленої проблеми й зумовлює актуальність пропонованої розвідки.

Мета статті – розглянути можливості застосування творчих методів навчання на заняттях з української мови професійного спрямування, які уможливають удосконалення навичок професійного спілкування майбутніх працівників правоохоронних органів і сприятимуть формуванню їхньої комунікативної компетентності.

Методи дослідження. У роботі застосовані загальнонаукові теоретичні методи, зокрема контент-аналіз, систематизація й узагальнення наукової літератури з обраної проблеми, що дало змогу обрати найбільш дієві методи творчого навчання, які доцільно зреалізувати на заняттях з української мови професійного спрямування для майбутніх поліцейських.

Виклад основного матеріалу. Зосередимося більш детально на кожному з виокремлених методів.

Ефективним методом творчого навчання є метод **кроссенсу**. Кроссенс (від англ. *cross* – перехрестя, *sens* – смисл, тож кроссенс – перехрестя значень) – це асоціативна головоломка нового покоління. Зображення розміщують так, що кожне з них має зв'язок із попереднім і наступним, а центральне поєднує своїм змістом одразу кілька зображень. Завдання того, хто розгадує кроссенс, – знайти асоціативний зв'язок між сусідніми (тобто тими, що межують) зображеннями.

Рис. 1. Зразок кроссенсу

Пропонований кроссенс читаємо по периметру й отримуємо відповідь за таким планом:

- 1) І. Котляревський – зачинатель української мови;
- 2) Т. Шевченко – основоположник української мови;
- 3) українська мова з-поміж інших мов світу;
- 4) поняття загальнонародної і літературної мови;
- 5) ознаки літературної мови;
- 6) поняття літературної мови;
- 7) мова професійного спілкування;
- 8) професійна мовнокомунікативна компетенція;
- 9) Конституція України закріплює статус української мови як державної.

Учені зауважують, що цей метод «сприяє розвитку гнучкості та оригінальності мислення, навичок перекодування інформації, критичного мислення» здобувачів вищої освіти (Дімітрова-Бурлаєнко, 2018, с. 206). На нашу думку, вироблення саме таких навичок допоможе оптимально реалізувати тактики комунікації майбутніх правоохоронців.

Ще одним методом, який сприяє розвитку навичок декодування і перекодування інформації є **рефреймінг**. Рефреймінг (від *frame* – рамка; *reframe* – наново пристосувати; *reframing* – переформатування) – це можливість вийти за край обмеження, подивитися на подію з іншого боку (Тележкіна, 2015, с. 62). Дослідники наголошують, що зміна рамок сприяє тому, що людина починає бачити одну й ту саму ситуацію в іншому ракурсі, нова інтерпретація ситуації уможливорює формулювання нових висновків, отримання інакших відчуттів, вироблення нових оцінок. Як наслідок – з’являються різні асоціації, стимулюється інтерес, розвивається моводія (Бэндлер, 2001, с. 252; Одинцова, 2012, с. 78).

У лінгводидактиці рефреймінг умовно поділяють на такі різновиди (Одинцова, 2012, с. 78–79; приклади реалізації наші – І. Г.).

1. Змістовий рефреймінг (пропозиція іншого варіанта значення):

а) біографічно детермінований рефреймінг: учень має перемістити

навчальну ситуацію в систему персональних релевантностей; наприклад, здобувачам вищої освіти під час обговорення в групі тактики вербальної взаємодії з «проблемними людьми», можна запропонувати відтворити ситуації їхньої взаємодії з братом-підлітком чи сестрою-представницею субкультури готів;

б) міжкультурний рефреймінг: основу цього прийому становить порівняння культур, яке передбачає компаративний культурологічний аналіз ситуації, заснований на принципах ідентифікації й диференціації; наприклад, здобувачі здійснюють порівняльний аналіз девізів поліції України («*Служити і захищати*»), Франції («*Pro patria vigilant*» (укр. «*Уважні до країни*»)) та Канади (англ. «*Defending the Law*», франц. «*Maintiens le droit*», укр. «*Охороняючи закон*») і з погляду змісту, і з погляду граматичної організації.

2. Контекстуальний рефреймінг (зміст залишається той самий, але зміна контексту змінює ставлення до ситуації):

а) рефреймінг поглядів; наприклад, здобувачеві вищої освіти пропонують розповісти про роботу поліцейського з позиції міністра внутрішніх справ; водія, якого зупинив патрульний; самого патрульного, якого вербально образив водій, якого він зупинив;

б) компенсаторний рефреймінг (використовуємо прийом «зате...», який допомагає компенсувати значення пропонованої ситуації); приміром, студенти добирають свої контексти до таких мовленнєвих ситуацій: Поліцейський завжди мусить ходити у формі (можлива відповідь: *Зате його безпомилково можна вирізнити в натовпі*) або Щоб потрапити в Національну поліцію, треба скласти складні іспити (можливий варіант відповіді: *Зате так ти перевіриш свої знання, силу волі й витримку*);

в) оцінювальний рефреймінг (зміна оцінки певної ситуації); наприклад, здобувачі повинні оцінити ситуацію викрадення машини як позитивну чи як негативну (залежно від персонажа, у якого вони перевтілилися: особа, у якої викрали автомобіль; патрульний поліцейський, що приїхав на виклик; сам крадій).

3. Стильовий рефреймінг уможливорює опис однієї ситуації в різних стилях. Наприклад, є така ситуація: поліцейські ловили страуса, що втік із зоопарку.

Здобувачі мають відтворити зміст запропонованої ситуації як звіт патрульного поліцейського, як доповідь на науковій конференції, як допис у газеті в рубриці «Кримінальні хроніки», як оповідання про пригоди страуса й поліцейського.

Запропонований метод поглиблює асоціативні зв'язки різних типів і рівнів, а відтак створення ланцюжків асоціацій активізує мисленнєво-мовленнєву діяльність, яка позитивно впливає на вироблення комунікативних навичок.

Важливим методом, що сприяє удосконаленню умінь і навичок професійного спілкування, є *сторітелінг*, який у науковій літературі визначають як «спосіб впливу на людину через уміле розказування історій» (Гич, 2015, с. 189) «ефективний інструмент передачі знань, інформації та обміну досвідом» (Silchuk, 2020, с. 305–306).

Методисти відзначають, що сторітелінг в освітньому процесі виконує функцію переконання та впливу, а також об'єднувальну, утилітарну і комунікативну функції (Булгакова, 2020, с. 10).

Існують різні техніки створення історій, однак найбільш ефективні, на думку К. Ножкіної та Р. Каневської (Ножкина, Каневская, 2020; приклади застосування наші – І. Г.), такі:

1. Мономіф, або шлях героя. Основу такої історії становить традиційна структура пригодницьких казок, де герой вирушає в мандри, не знаючи, що на нього чекає попереду, але здогадуючись, що шлях буде нелегким; витримавши всі випробування, він повертається з новими вміннями, мудрістю й силою. Майбутнім працівникам правоохоронних органів можна запропонувати скласти історію про те, як, наприклад, хлопець був медбратом, а потім став звитязцем-поліцейським.

2. Sparklines – це історія-порівняння, у якій розповідається, як було і мало би бути або як було і як стало. Удаючись до такого прийому, доцільно попросити курсантів, приміром, скласти історію про діяльність міліції та поліції в незалежній Україні. У такій історії необхідно зробити акценти на реальному і правильному, підказати способи перетворення реального в правильне.

3. Пелюстки: кілька історій навколо однієї концепції чи проблеми, які

можуть мати точки перетину, але при цьому в них реалізуються самостійні сюжетні лінії. Орієнтовними варіантами застосування такого різновиду сторітелінгу можуть бути розповіді, об'єднані в єдину «оповідну квітку» темою «Врятоване життя», «Затримання небезпечного злочинця» чи «Запобігання правопорушенню».

4. Фальстарт: історія починається зі зрозумілої зав'язки, а потім обривається і починається знову, і події при цьому розгортаються за «щасливим сценарієм». Для ілюстрації можливої реалізації цього виду сторітелінгу майбутні поліцейські можуть скласти історію про людину, яка ледве не стала злочинцем, або про працівника поліції, який «ступив на слизьке», але вчасно отямився.

Історії мають звичайну структуру (вступ – розв'язка – висновки), але обов'язково повинні бути емоційно насиченими, удокладненими й актуальними.

Отже, сторітелінг, як і кроссенс та рефреймінг, сприяє розвиткові образного мовомислення, виробленню неординарного сприйняття тих чи інших явищ об'єктивної дійсності, а відтак продукуванню нового якісного «мовного продукту».

Найбільш поширеним і найбільш розробленим у науковій літературі методом творчого навчання є *дебати* – «обговорення будь-якого питання, обмін думками» (СУМ, 1971, с. 228). На важливості застосування цього методу для формування комунікативної компетентності фахівців різних галузей наголошували О. Бершадська (Бершадська, 2020), О. Дідух (Дідух, 2014), О. Калінкіна (Калинкина, 2007), І. Присяжнюк (Присяжнюк, 2017) та ін.

У науковій літературі розрізняють такі різновиди дебатів: Британський формат парламентських дебатів, Американський формат парламентських дебатів, політичні дебати, формат Карла Поппера, формат Теда Тернера, формат Лінкольна-Дугласа, дебати за моделлю ООН (Твій помічник, 2013, с. 6). Усі ці формати можна зреалізувати з майбутніми поліцейськими на заняттях з української мови професійного спрямування. Наприклад, доцільно провести дебати на такі теми: «Чи потрібно ввічливо говорити з правопорушником?», «Доцільність використання юридичної термінології в розмові з

правопорушником», «Професійний жаргон поліцейського: користь чи шкода» (інший варіант назви: «Чи потрібен професійний жаргон?»), «Правнична термінологія: чуже чи наше?», «Злочинець: пропаша душа чи пропаша сила», «Чи можна виправдати злочинця?», «Екологія мовленнєвого середовища». Такі практики обговорення можна втілити під час вивчення відповідного розділу чинної робочої програми. Особливістю дебатів на заняттях з української мови професійного спрямування є те, що крім команди «PRO» і команди «CONTRA» (залежно від обраного формату дебатів, їх може бути по дві кожної), є ще команда оглядачів (або спостерігачів), які отримують слово після завершення дебатів й обов'язково наводять аналітичні факти, згруповані за такими критеріями: кількість і якість аргументів; уважність і терпимість до опозиції; часто вживана у виступах лексика й граматичні утворення; доречність застосованих вербальних і невербальних засобів.

Дебати допомагають виробити вміння аргументовано доводити свою думку, керуючись лише об'єктивними фактами й доказами, вправно добираючи слова й граматичні конструкції; сформувати навичку дозовано й коректно подавати необхідну інформацію; розвинути вміння слухати й чути, а отже, сприяють викристалізуванню професійної комунікативної майстерності.

Окрім дебатів, методично обґрунтованим є застосування інших дискусійних практик, таких як евристична бесіда, аристотелівська бесіда (вільний діалог), сократівська бесіда (керований діалог), які розвивають наполегливість (для доведення своєї думки), вміння досягти згоди щодо суперечливих виявів того чи іншого явища, гнучкість мислення та виразність мовлення, а відтак впливають на рівень якісної сформованості культури професійної комунікації.

Висновки. Застосування проаналізованих методів творчого навчання позитивно впливатиме на удосконалення мовних, мовленнєвих і комунікативних навичок професійного спілкування майбутніх поліцейських, які безпосередньо формують високий рівень професійної комунікативної компетентності.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в детальному прикладному розробленні кожного з описуваних методів творчого навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александрова, В. В. (2008). Креативна система навчання англійської мови. *Вісник Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара. Серія «Мовознавство»*, 14, 21-25 (Alexandrova, V. V. (2008). Creative system of English language teaching. *Bulletin of Oles Honchar Dnipropetrovsk National University. Linguistics Series*, 14, 21-25).
2. Бершадська, О. І. (2020). Дебати як особливий вид інтерактивного навчання на заняттях з англійської мови для вдосконалення комунікативної компетенції студентів. Режим доступу: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/education/69883/ (Bershadskaya, O. I. (2020). Debate as a special type of interactive learning in English classes to improve students' communicative competence. Retrieved from: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/education/69883/).
3. Буза, М. (2018). Кроссенс. *Вчительські смаколики*. Режим доступу: <https://koliganka.jimdofree.com> (Buza, M. (2018). Crosssense. *Teacher's delicacies*. Retrieved from: <https://koliganka.jimdofree.com>).
4. Булгакова, І. М. (2020). *Storytelling* (історії, які навчають). Межова (Bulgakova, I. M. (2020). *Storytelling* (stories that teach). Mezhova).
5. Бэндлер, Р., Гриндер, Д. (2001). *Рефрейминг. Ориентация личности с помощью речевых стратегий*. Воронеж: НПО «МОДЭК» (Bandler, R., Grinder, D. (2001). *Reframing. Personality orientation using speech strategies*. Voronezh: NPO "MODEK").
6. Вовк, Н. В. (2016). Методичні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців-технологів у процесі вивчення креативних технологій навчання. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 11, 38-43 (Vovk N. V. (2016). Methodological aspects of professional training of future specialists in the process of learning creative learning technologies. *Vocational education: problems and prospects*, 11, 38-43).
7. Гич, Г. М. (2015). Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності учнів ЗНЗ. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 4 (51), 188-191 (Hych, H. M. (2015). Storytelling as an innovative method of forming pupils' linguistic competence of secondary schools. *Scientific Bulletin of VO Sukhomlinsky MNU. Pedagogical sciences*, 4 (51), 188-191).
8. Дідух, О. О. (2014). Загальна характеристика дебатів у контексті розробки методики навчання майбутніх викладачів англійської мови ведення дебатів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 119, 55-58 (Didukh, O. O. (2014). General characteristics of the debate in the context of developing methods for teaching future teachers of English debate. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 119, 55-58).
9. Дімітрова-Бурлаєнко, С. Д. (2018). *Підготовка студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності* (дис. канд. пед. наук: 13.00.04). Харків (Dimitrova-Burlayenko, S. D.

(2018) *Training of technical universities students to identify creative competence in professional activity* (PhD thesis). Kharkiv).

10. Жук, Н. А. (2018). Комунікативна компетентність патрульних поліцейських як проблема юридичної психології. *Юридична психологія*, 1 (22), 66-75 (Zhuk, N. A. (2018). Communicative Competence of Patrol Police as a Problem of Juridical Psychology. *Juridical Psychology*, 1 (22), 66-75).

11. Іщенко, Т. М., Кузьменко, Д. В. (2016). Креативні методи навчання та їх застосування при вивченні ділової іноземної мови студентами немовних вищих закладів освіти. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасного ВНЗ* (с. 159-163). Київ: КНЕУ (Ishchenko, T. M., Kuzmenko, D. V. (2016). Creative teaching methods and their application in the study of business foreign language by students of non-language higher education institutions. *The Strategy of Intercultural Communication in Language Education of a Modern University* (pp. 159-163). Kyiv: KNEU).

12. Калинкина, Е. Г. (2007). *Дебаты как средство формирования коммуникативной компетентности педагогов в условиях повышения квалификации* (дис. канд. пед. наук: 13.00.08). Москва (Kalinkina, E. G. (2007). *Debates as a means of forming the communicative competence of teachers in the context of advanced training* (PhD thesis). Moscow).

13. Макарова, О. П. (2019). Формування професійного спілкування поліцейських на етапі фахової підготовки. *Теорія і практика сучасної психології*, 2 (2), 29-32 (Makarova, O. P. (2019). Formation of Professional Communication of Police Officers at the Stage of Professional Training. *Theory and Practice of Modern Psychology*, 2 (2), 29-32).

14. Морозов, А. В., Чернилевский, Д. В. (2004). *Креативная педагогика и психология*. Москва: Академический проект (Morozov, A. V., Chernilevsky, D. V. (2004). *Creative pedagogy and psychology*. Moscow: Academic project).

15. Ножкина, К., Каневская, Р. (2020). Сторителлинг: основные методы и техники. Режим доступа: <https://news.pressfeed.ru/storytelling-6-tips/> (Nozhkina, K., Kanevskaya, R. (2020). Storytelling: basic methods and techniques. Retrieved from: <https://news.pressfeed.ru/storytelling-6-tips/>).

16. Одинцова, И. В. (2012). Фрейм, фрейминг и рефрейминг в лингводидактике. *Мир русского слова*, 1, 73-80 (Odintsova, I. V. (2012). Frame, framing and reframing in linguodidactics. *The world of the Russian word*, 1, 73-80).

17. Присяжнюк, І. С. (2017). Дебати як комунікативний метод на заняттях з іноземної мови. Режим доступу: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/prysyazhniuk_debaty.pdf (Prysyazhnyuk, I. S. (2017). Debate as a communicative method in foreign language classes. Retrieved from: http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/prysyazhniuk_debaty.pdf).

18. *Словник української мови* (1971) (Т. 2), Київ: Наукова думка (*Dictionary of the Ukrainian language* (1971) (Vol. 2), Kyiv: Scientific Opinion).

19. *Твій помічник у дебатному клубі: методичний посібник* (2013). Київ: ВМГО «ФДУ» (*Your assistant in the debate club: a guide* (2013). Kyiv: VMGO "FDU").

20. Телешкіна, О. О., Лисенко, Н. О., Кушнір, О. О., Литвиненко, О. О. & Піддубна, Н. В. (2015). *Ділове спілкування: усна і писемна форми*. Харків: Смугаста типографія (Tieliezhkina, O. O., Lysenko, N. O., Kushnir, O. O., Lytvynenko, O. O. & Piddubna, N. V. (2015). *Business communication: oral and written forms*. Kharkiv: Striped printing house).

21. Ярчук, С. С. (2020) Кроссенс – асоціативна головоломка нового покоління. Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/krossens-asociativna-golovolomka-novogo-pokolinna-193121.html> (Yarchuk, S. S. (2020) Crosssense is an associative puzzle of a new generation. Retrieved from: <https://vseosvita.ua/library/krossens-asociativna-golovolomka-novogo-pokolinna-193121.html>).

22. Silchuk O. (2020). The problem of moral values among the agrarian university students: a role of humanities. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1 (95), 299-308 (Silchuk O. (2020). The problem of moral values among the agrarian university students: a role of humanities. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 1 (95), 299-308).

23. Wikimedia commons. Retrieved from: <https://commons.wikimedia.org/>.

РЕЗЮМЕ

Голопич Інна. *Применение творческих методов обучения для формирования профессиональной коммуникативной компетентности будущих полицейских.*

В предлагаемой статье автор рассматривает возможность использования творческих методов обучения на занятиях по украинскому языку профессиональной направленности. Исследователь детально анализирует характеристики кроссенса, рефрейминга, сторителлинга и дебатов, а также предлагает прикладные варианты их реализации для будущих работников правоохранительных органов. Применение описанных методов творческого обучения будет оказывать позитивное влияние на усовершенствование языковых, речевых и коммуникативных навыков профессионального общения будущих полицейских, которые непосредственно формируют высокий уровень профессиональной коммуникативной компетентности.

Ключевые слова: *методы творческого обучения, кроссенс, рефрейминг, сторителлинг, дебаты, языковые навыки, речевые навыки, коммуникативные навыки, профессиональная коммуникативная компетентность.*

SUMMARY

Golopych Inna. *Application of creative training methods for formation of professional of communicative competence of future police.*

The professional activity of law enforcement officers involves active work with people, and the ability to communicate with colleagues, managers, representatives of various segments of the population ensures the success of their duties primarily. It leads

to the necessity of the language and speech skills development and improvement which are directly related to the formation of communicative competence of police officers.

In modern pedagogical science it is described various methods which are aimed to develop the communicative competence of workers in a particular field. Among them, an important place is occupied by methods of creative learning. The methods of creative training in educational process have been considered in works of many scientists, however the problem of formation of policeman's professional communicative competence by means of them have not been discovered by scientists. It is necessary to develop the outlined problem and determines the relevance of the proposed intelligence.

The author aims to consider the possibility of applying creative teaching methods in Ukrainian language classes for professional purposes which will improve the skills of professional communication of future law enforcement officers and contribute to the formation of their communicative competence.

The paper uses general scientific theoretical methods including content analysis, systematization and generalization of scientific literature on the selected problem which allowed choose the most effective methods of creative learning which should be implemented in Ukrainian language classes for future police officers.

The researcher examines the defining characteristics of such methods of creative learning as crosssense, reframing, storytelling and debate, as well as offers application options for their implementation in Ukrainian language classes for future law enforcement officers.

The author concludes that the application of the analyzed methods of creative training will have a positive effect on improving the language and speech skills of professional communication of future police officers, and therefore will best contribute to the formation of their communicative competence.

The author of the article emphasizes the continuation of the started research in the detailed applied development of each described creative learning methods.

Key words: *creative teaching methods, cross-sense, reframing, storytelling, debates, language skills, speech skills, communication skills, professional communicative competence.*